

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 9/2020-62

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. apríla 2020 v senáte zloženom z predsedu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní o ústavnej sťažnosti [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou [REDACTED] [REDACTED], vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 57/2009 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 18 Co 75/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] [REDACTED] podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 57/2009 p o r u š e n é b o l i .

2. [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] p r i z n á v a finančné zadost'učinenie každej v sume 7 000 € (slovom sedemtisíc eur), ktoré j e im Okresný súd Bardejov p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Bardejov j e p o v i n n ý nahradit' [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] trovy konania v sume 785,74 € (slovom sedemstoosemdesiatpäť eur a sedemdesiatštyri centov) na účet ich právnej zástupkyne [REDACTED], do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Stav konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 9/2020-25 zo 16. januára 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú s'ťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] (ďalej aj „s'ťažovateľky“), vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bardejov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 6 C 57/2009 (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“) a postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len

„krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 Co 75/2019 (ďalej aj „napadnuté konanie krajského súdu“).

II.

Vymedzenie postupu okresného súdu a krajského súdu v napadnutých konaniach a sťažnostná argumentácia

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľky ako žalobkyne spolu s inými žalobcami si žalobou uplatnili nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia a konanie v tejto veci je okresným súdom vedené pod sp. zn. 6 C 57/2009. Na okresnom súde prebieha od roku 1999 konanie pod sp. zn. 7 C 369/1999, od roku 2001 konanie pod sp. zn. 3 C 343/2001. Okresný súd na pojednávaní 10. marca 2004 spojil konania vedené pod sp. zn. 7 C 369/1999 a sp. zn. 3 C 343/2001 na spoločné konanie, ktoré sa ďalej viedlo pod sp. zn. 7 C 369/1999. Neskôr došlo v súdnom konaní k zmene spisovej značky zo sp. zn. 7 C 369/1999 na sp. zn. 6 C 57/2009.

3. Napadnuté konanie prebieha nepretržite 20 rokov, nebolo nikdy prerušené a je jedným z najdlhšie prebiehajúcich civilných konaní v Slovenskej republike. Uvedené konanie predstavuje zlyhanie spravodlivosti a zlyhanie právneho štátu. V napadnutom konaní je prítomné obdobie súvislej dva a polročnej bezdôvodnej nečinnosti a tiež minimálne 12 období nečinnosti okresného súdu. Podstata 20-ročnej extrémnej dĺžky napadnutého konania popri nečinnosti okresného súdu spočíva aj v jeho nesústredenej a neefektívnej činnosti.

4. Sťažovateľky argumentujú, že okresný súd v procese znaleckého dokazovania nepostupoval v súlade so zákonom, pretože dôsledne nezisťoval možnosti súdneho znalca vykonať úkon znaleckej činnosti v požadovanej lehote.

5. Sťažovateľky uvádzajú, že pri 20-ročnej reštančnej veci je rozumné výrazne sprísňovať požiadavky a očakávania na činnosť orgánu verejnej moci. Orgán verejnej moci si zároveň má byť vedomý týchto okolností, a preto by mal organizovať plnenie svojich

zákonných povinností čo najefektívnejšie. Z tohto pohľadu okresný súd aj po vydaní rozsudku 29. novembra 2018 konal so zbytočnými priet'ahmi, keď bol pri jednoduchých procesných úkonoch podľa § 374 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) nečinný dva mesiace. Okrem uvedeného boli sťažovateľky už v čase podania žalôb starobnými dôchodkyňami, preto aj v zmysle kritérií Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) mal okresný súd postupovať s osobitnou rýchlosťou.

6. Predmetom napadnutého konania je vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľnosti bez právneho dôvodu žalovaným [REDACTED] (ďalej len „žalovaný“), nejde o skutkovo alebo právne zložitú vec. Uvedená problematika predstavuje štandardnú agendu rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

7. Sťažovateľky uvádzajú, že v priebehu napadnutého konania sa správali aktívne, doručili dostatočné množstvo dôkazov, ktoré okresný súd vykonal, proti sťažovateľkám nebolo uplatnené žiadne poriadkové opatrenie, na výzvy okresného súdu reagovali v určených lehotách. Sťažovateľky opakovane žiadali okresný súd o plynulý priebeh konania, už podaním z 10. júla 2001 urgovali nariadenie pojednávania, upozorňovali na reštančnosť veci a nesprávne a neefektívne vedenie konania. Sťažovateľky opakovane podali sťažnosť na priet'ahy v konaní podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“).

8. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti podrobne vymedzujú postup okresného súdu – obdobia nečinnosti, prípadne situácie, keď konal neefektívne a nesústredene.

9. V konaní sp. zn. 7 C 369/1999 sťažovateľky podali návrh na oslobodenie od súdnych poplatkov v máji 1999. Po vysporiadaní sa s vyhlásením zákonnej sudkyne o zaujatosti a pridelení veci novému zákonnému sudcovi okresný súd rozhodoval o návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov deväť mesiacov, hoci nežiadal o doplnenie návrhu;

- v čase od októbra 1999 do júna 2000 bol okresný súd bezdôvodne nečinný;

- okresný súd uznesením zastavil konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku, sťažovateľky zaplatili súdny poplatok v lehote na podanie odvolania, čo uviedli v podanom odvolaní. Okresný súd disponoval údajom o zložení súdneho poplatku už 13. decembra 2000, uznesenie o zastavení konania zrušil až 27. marca 2001, t. j. po viac ako troch mesiacoch;

- zákonná sudkyňa okresného súdu bola v čase od 1. apríla 2001 do 30. júna 2001 na stáži na krajskom súde;

- žalovaný navrhol okresnému súdu prerušiť konanie – s odkazom na rozhodnutie krajského súdu sp. zn. 4 Co 465/1999 týkajúce sa povolenia obnovy konania. Predmetné uznesenie zrušil Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky. V čase rozhodovania o návrhu žalovaného na prerušenie konania bolo zrejmé, že krajský súd viazaný právnym názorom najvyššieho súdu zamietne návrh na povolenie obnovy konania. Napriek tomu okresný súd uznesením z 12. decembra 2001 prerušil konanie do právoplatného skončenia konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 4 C 187/1998 (vedeného krajským súdom pod sp. zn. 4 Co 465/1999). Proti uzneseniu o prerušení konania podali sťažovateľky odvolanie, ktorému krajský súd vyhovel a uznesenie okresného súdu zrušil. Okresný súd napokon 24. septembra 2002 návrh na prerušenie konania zamietol. Okresný súd nesprávnym rozhodnutím o návrhu na prerušenie konania „*vyvolal procesné procedúry, ktoré trvali celkovo 10 za sebou idúcich kalendárnych mesiacov.*“;

- okresný súd bol nečinný v období od októbra 2002 do novembra 2003, t. j. 11 za sebou idúcich mesiacov, a od júna 2004 do 21. decembra 2004, t. j. 6 za sebou idúcich mesiacov.

10. V konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 343/2001 okresný súd po zistení, že sťažovateľky zaplatili súdny poplatok 17. júna 2002, dal pokyn na ďalší postup v konaní až 13. februára 2003, t. j. po ôsmich mesiacoch. Dňa 14. februára 2003 okresný súd doručil žalobu žalovanému na vyjadrenie a až do 6. novembra 2003 žiaden ďalší úkon nevykonal, a pritom pojednávanie nariadil až po štyroch mesiacoch.

11. V konaní sp. zn. 7 C 369/1999 žalovaný doručil 4. apríla 2006 podanie a do 18. novembra 2008 okresný súd nevykonal žiaden úkon, teda bol bezdôvodne nečinný 29 mesiacov. Predmetné konanie prebiehalo od roku 1999, teda už v roku 2004 ho bolo možné považovať za reštančné konanie. Uvedené obdobie nečinnosti svojím rozsahom a dôsledkami predstavuje odopretie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*). Následne došlo k spojeniu vecí sp. zn. 3 C 343/2001 a sp. zn. 7 C 369/1999 na spoločné konanie, ktoré sa neskôr viedlo pod sp. zn. 6 C 57/2009.

12. Okresný súd vydal uznesenie z 28. januára 2009, po nadobudnutí právoplatnosti určil ďalší postup až 14. augusta 2009 a termín pojednávania bol nariadený až na 7. december 2009, t. j. deväť mesiacov od právoplatnosti uznesenia z 28. januára 2009 – v konaní trvajúcim v uvedenom čase viac ako 10 rokov nie je podľa sťažovateľiek takáto intenzita procesných úkonov v súlade s označenými právami;

- na pojednávaní 7. decembra 2009 žalovaný navrhol vykonanie znaleckého dokazovania. Dňa 28. januára 2010 žalovaný zložil preddavok na trovy dôkazu a 29. januára 2010 doručil otázky pre súdneho znalca. Okresný súd ustanovil súdneho znalca až uznesením z 3. augusta 2010, t. j. po viac ako šiestich mesiacoch;

- meritórne rozhodnutie okresného súdu krajský súd zrušil a vec vrátil 25. septembra 2015 okresnému súdu, ktorý ďalší procesný úkon vykonal 30. marca 2016, t. j. po viac ako šiestich mesiacoch;

- znalecký posudok bol doručený 4. decembra 2017, teda znalecké dokazovanie trvalo sedem mesiacov a došlo k predlžovaniu lehôt. Okresný súd navyše v uznesení z 8. marca 2017 nesprávne určil žalované obdobie, preto nesprávne stanovil úlohu súdneho znalca, a preto bolo potrebné doplniť znalecké dokazovanie. Z judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 100/02, IV. ÚS 239/03) vyplýva, že „za temporálnu stránku znaleckého dokazovania zodpovedá všeobecný súd.“. Okresný súd mal zistiť, či súdny znalec môže vykonať znalecký úkon v požadovanej lehote;

- okresný súd nepostupoval pri vykonávaní procesných úkonov v odvolacom konaní dostatočne rýchlo, jednoduché procesné úkony podľa § 374 ods. 1 CSP vykonával viac ako dva mesiace, a to v 20 rokoch trvajúcim konaní.

13. V odvolacom konaní sp. zn. 18 Co 75/2019 krajský súd od podania odvolaní nevykonan ani po roku «žiaden meritórny úkon.

... je výrazný rozdiel ak Odvolaciemu súdu napadne vec, ktorá trvá celkovo 1 rok a je rozdiel keď Odvolaciemu súdu napadne vec, ktorá trvá o „19 rokov dlhšie.“

... Odvolací súd nekoná efektívne so zreteľom nastolenie právnej istoty strán sporu, a to aj napriek tomu, že celková dĺžka súdneho konania predstavuje extrémnych 20 rokov.».

14. Vzhľadom na uvedené sťažovateľky navrhujú, aby ústavný súd po prijatí veci na ďalšie konanie vo veci samej nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo Sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa článku 48 ods. 2 Ústavy... a právo Sťažovateľa na prejednanie veci v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru... postupom Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn.: 6 C 57/2009 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn.: 18 Co 75/2019 porušené bolo.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje Krajskému súdu v Prešove aby v konaní vedenom pod sp. zn.: 18 Co 75/2019 konal bez zbytočných prietahov.

3. Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva Sťažovateľovi pani [REDAKOVANÉ] finančné zadosťučinenie 15 000 EUR... ktoré sa uhradí do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva Sťažovateľovi pani [REDAKOVANÉ] finančné zadosťučinenie 15 000 EUR... ktoré sa uhradí do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva Sťažovateľovi pani [REDAKOVANÉ] finančné zadosťučinenie 15 000 EUR... ktoré sa uhradí do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

6. Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva Sťažovateľom úhradu trov konania, ktoré sa uhradia na účet právneho zástupcu Sťažovateľov, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

15. Návrh na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia sťažovateľky odôvodňujú „najmä právnou neistotou, ktorá trvá nepretržite 20 rokov. Vzhľadom

na extrémnu dĺžku a intenzitu právnej neistoty došlo ku spôsobeniu psychickej ujmy Sťažovateľom.

Sťažovatelia vnímajú tento stav ako veľkú krivdu, keďže sa ani po toľkých rokoch – dvoch desaťročiach od podania Žalôb nevedia domôcť spravodlivosti a doposiaľ sa nedosiahla spravodlivá ochrana práv Sťažovateľov...“.

16. Sťažovateľky sú počas celého konania zaťažované potrebou konzultácií s právnym zástupcom a napadnuté konanie predstavuje „zjavne absolútne neprimeranú záťaž, námahu a stres trvajúce 20 rokov.

Taktiež aj neustále predlžovanie stavu právnej neistoty sa Sťažovateľom javí ako prejav odmietnutia výkonu spravodlivosti.

Sťažovatelia priznanie finančného zadosťučinenia odôvodňujú aj veľkou frustráciou a nedôverou voči fungovaniu právnemu štátu a voči neúčinnosti spravodlivosti.

Navyše Sťažovateľka pani [REDAKOVANÉ] vníma ako psychickú ujmu aj to, že sa ďalší pôvodný žalobcovia – jej sestra a brat nedožili vymoženía práva. Táto skutočnosť je pre Sťažovateľku pani [REDAKOVANÉ] o to viac citlivá, keďže jej rodine na priebehu a meritórnom rozhodnutí v súdnom konaní záležalo a ďalší pôvodní žalobcovia (jej sestra a brat) považovali neustále oddaľovanie skončenia konania za veľkú krivdu.

Obdobnú psychickú ujmu utrpela aj Sťažovateľka pani [REDAKOVANÉ], ktorá je vdovou po jednom z pôvodných žalobcov.“.

III.

Vyjadrenia odporcov a replika sťažovateľiek

17. Na výzvu ústavného súdu sa k prijatej ústavnej sťažnosti vyjadrila predsedníčka okresného súdu, pričom k svojmu vyjadreniu pripojila aj vyjadrenie zákonného sudcu. V prípise sp. zn. 1 SprO 203/2020 z 13. februára 2020 vo veľkej časti uviedla argumentáciu, ktorá je uvedená aj vo vyjadrení zákonného sudcu. Stručne uviedla priebeh napadnutého konania so zameraním sa na rozsudky okresného súdu a rozhodnutia krajského súdu ako odvolacieho súdu. Predsedníčka okresného súdu poukázala na skutkovú zložitost' veci,

na potrebu vykonať opakované znalecké dokazovanie a na rozsiahlosť spisového materiálu. Poukázala na jednotlivé procesné úkony sťažovateľiek (opakované námietky zaujatosti proti sudcovi odvolacieho súdu, návrhy na odročenie pojednávani, návrhy na prerušenie konania a na prikázanie veci inému súdu), ktoré podľa jej názoru prispeli k celkovej dĺžke napadnutého konania. Poukázala tiež na to, že sťažovateľky nepodali sťažnosť na priet'ahy v konaní podľa zákona o súdoch. V prípise tiež uviedla, že príčinou celkovej dĺžky napadnutého konania je enormná zaťaženosť sudcov okresného súdu a tiež personálne zmeny na okresnom súde, keď v „posledných 7 rokov z výkonu odišlo 12 sudcov (starobný dôchodok, prerušenie výkonu funkcie sudcu, vzdanie sa funkcie sudcu, preloženie na iný súd vrátane na súd vyššieho stupňa, nástup na materskú dovolenku), avšak na Okresný súd Bardejov prišlo do výkonu len 6 sudcov) a takto sa nevybavené veci po odchodných sudcoch neustále prerozdeľovali medzi sudcov vo výkone, ktorým sa tým navyšovali počty nevybavených vecí... pričom sa im neustále navyšoval aj nový nápad.“. Predsedníčka okresného súdu napokon uviedla, že v čase podania ústavnej sťažnosti okresný súd už vo veci meritórne rozhodol. Aktuálne je predmetná vec právoplatne skončená, keď meritórne rozhodol aj krajský súd. Vzhľadom na uvedené navrhla, aby ústavný súd nevyslovil porušenie označených práv a nepriznal primerané finančné zadost'učinenie.

18. Zákonný sudca okresného súdu JUDr. Milan Majerník, PhD., vo svojom vyjadrení z 3. februára 2020 uviedol, že sťažovateľky, resp. aj pôvodní žalobcovia sa žalobou doručenou 13. mája 1999 domáhali proti žalovanému vydania bezdôvodného obohatenia na tom základe, že rozsudkom okresného súdu č. k. 4 C 36/1992-116 z 25. februára 1997, ktorý nadobudol právoplatnosť 14. mája 1997, okresný súd určil, že do dedičstva po nebohom [REDAKOVANÉ] a do dedičstva po nebohej [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] patrí nehnuteľnosť – vila [REDAKOVANÉ] u každého v podiele jednej polovice. Žalovaný špecifikovanú nehnuteľnosť užíval od právoplatnosti rozsudku okresného súdu z 25. februára 1997 bez právneho titulu. Konanie bolo pôvodne vedené pod sp. zn. 7 C 369/1999, predmetom konania bolo vydanie bezdôvodného obohatenia za obdobie od 14. mája 1997 do 30. apríla 1999. V konaní vedenom pod sp. zn. 3 C 343/2001 sťažovateľky, resp. ich právni predchodcovia žiadali vydať bezdôvodné obohatenie za obdobie od 1. mája 1999 do 30. apríla 2000. Okresný súd tieto konania spojil

na pojednávaní 10. marca 2004 a konanie bolo ďalej vedené pod sp. zn. 7 C 369/1999. Na základe čiastočného späťvzatia žaloby okresný súd v časti zaplatenia úrokov z omeškania prevyšujúcich sadzbu nad 17,6 % ročne konanie zastavil a v prevyšujúcej časti vec vylúčil na samostatné konanie ďalej vedené pod sp. zn. 6 C 57/2009.

19. Zákonný sudca následne uviedol podrobný prehľad napadnutého konania. Z tohto prehľadu predovšetkým vyplýva, že okresný súd prvýkrát meritórne rozhodol rozsudkom z 23. marca 2012. Proti tomuto rozsudku podali sťažovateľky, resp. pôvodní žalobcovia odvolanie. Krajský súd uznesením z 28. novembra 2013 vrátil vec okresnému súdu na rozhodnutie o celom predmete konania, pričom mu určil lehotu 30 dní od vrátenia spisu. Okresný súd následne rozhodol doplnčiacim rozsudkom z 15. januára 2014. Po opätovnom vrátení veci krajskému súdu tento rozhodol uznesením zo 14. septembra 2015 tak, že zrušil rozsudok okresného súdu z 23. marca 2012 v spojení s doplnčiacim rozsudkom z 15. januára 2014 a vrátil vec na ďalšie konanie. Okresný súd rozhodol rozsudkom z 29. novembra 2018. Všetky strany sporu podali proti tomuto rozsudku odvolania, ktoré boli doručené okresnému súdu 28. januára 2019, 4. februára 2019 a 6. februára 2019. Súdny spis okresného súdu na rozhodnutie o odvolaniach bol odoslaný krajskému súdu 12. júna 2019. Krajský súd rozhodol rozsudkom zo 16. decembra 2019 tak, že v časti potvrdil rozsudok okresného súdu a zmenil výrok o trovách konania tak, že sťažovateľkám priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Rozsudok okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu nadobudol právoplatnosť 5. februára 2020.

20. Z prehľadu napadnutého konania tiež vyplýva, že okresný súd viackrát nariad'oval znalecké dokazovanie. Okresný súd uznesením z 3. augusta 2010 ustanovil súdneho znalca Ing. Milana Benka, ktorý doručil okresnému súdu znalecký posudok 17. februára 2011. „*Vzhľadom na námietky k znaleckému posudku*“ ustanovil okresný súd uznesením z 19. mája 2011 znaleckú organizáciu na vypracovanie kontrolného znaleckého posudku. Znalecká organizácia vo vyjadrení z 15. septembra 2011 uviedla, že znalecký posudok bol vypracovaný správne a kontrolný znalecký posudok by bol zbytočný. Na tomto základe okresný súd uznesením z 28. septembra 2011 odvolal znaleckú organizáciu z konania. Uznesením z 8. marca 2017, „*riadiac sa právnym názorom odvolacieho súdu*“,

okresný súd ustanovil súdneho znalca na podanie odborného vyjadrenia. Súdny znalec predložil odborné vyjadrenie okresnému súdu 4. decembra 2017. Následne strany sporu žiadali vypočúť súdneho znalca na pojednávaní 29. januára 2018.

21. Zákonný sudca poukázal na to, že do funkcie sudcu bol vymenovaný 9. februára 2016 s tým, že mu týmto dňom bolo pridelených 430 spisov v civilnej agende a 50 spisov v trestnej agende. Išlo o prerozdelené veci iných sudcov okresného súdu, z ktorých mnohé boli reštančné, pričom vo väčšine reštančných vecí išlo o skutkovo a právne náročné veci. Poukázal na to, že predsedu okresného súdu opakovane upozorňoval na možné ohrozenie plynulosti konania. V aktuálne prerokúvanej veci išlo o rozsiahly a komplikovaný spisový materiál s komplikovaným znaleckým dokazovaním, čo vyžadovalo dlhší čas na jeho naštudovanie.

22. Zákonný sudca považoval za relevantné, že okresný súd vo veci rozhodol 29. novembra 2018, t. j. v čase podania ústavnej sťažnosti sťažovateľiek už nemohol žiadnym ústavne relevantným spôsobom ovplyvniť priebeh napadnutého konania, prípadne prietahy v ňom, keďže predmetná vec bola od 12. júna 2019 predložená krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaniach. Poukázal tiež na to, že v obdobnej veci jednej zo sťažovateľiek [REDAKOVANÉ] – ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 152/2019-19 z 11. decembra 2019 jej ústavnú sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú. Uvedené konanie ústavného súdu sa týkalo rozsudku okresného súdu sp. zn. 4 C 131/2003 zo 17. januára 2019 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 15 Co 35/2019 z 28. mája 2019. Predmetom týchto konaní tiež bolo vydanie bezdôvodného obohatenia na obdobnom skutkovom a právnom základe, len sa týkalo iného obdobia. Je zrejmé, že sťažovateľky mali vedomosť o rozsudku okresného súdu v tejto veci.

23. Zákonný sudca považoval za relevantné zdôrazniť postup sťažovateľiek, resp. ich zástupcov, ktorý vykazuje „*znaky výrazných obštrukcií*“. V tomto smere poukázal na opakované žiadosti o odročenie pojednávaní deň pred pojednávaním (18. decembra 2011 o 22.43 h pred pojednávaním 19. decembra 2011, 10. januára 2012 o 20.47 h pred pojednávaním 11. januára 2012, 23. marca 2012 o 1.07 h pred pojednávaním

23. marca 2012, a to napriek „vedomosti o prekážkach v dostatočnom predstihu pred pojednávaniami...“). Zákonný sudca osobitne poukázal tiež na „významný obštrukčný postup pred pojednávaním a rozhodnutím súdu dňa 29. 11. 2018...“. V tomto smere z prehľadu napadnutého konania vyplýva, že 28. novembra 2018 [REDAKOVANÉ] spolu s právnou zástupkyňou sťažovateľiek oznámili okresnému súdu, že 28. novembra 2018 advokátka [REDAKOVANÉ] vypovedala sťažovateľke [REDAKOVANÉ] plnú moc na zastupovanie v konaní, pričom toho istého dňa splnomocnila na svoje zastupovanie v konaní [REDAKOVANÉ]. Tento splnomocnený zástupca zároveň požiadal o odročenie pojednávania s odôvodnením, že nemal priestor na prípravu na pojednávanie. Zákonný sudca pritom uviedol, že [REDAKOVANÉ] bol osobne prítomný na pojednávaní 27. apríla 2018 a opakovane bol splnomocnený právnou zástupkyňou sťažovateľiek na nahliadanie do spisu. Od roku 2011 právna zástupkyňa sťažovateľiek a následne aj splnomocnený zástupca žiadali o odročenie všetkých nariadených pojednávaní s výnimkou pojednávaní nariadených na 9. september 2016 a 27. apríl 2018, právna zástupkyňa dávala návrh na predĺženie lehoty na vyjadrenie z 26. novembra 2018, návrh na odročenie pojednávania 26. novembra 2018, opakovane žiadala o vyhotovovanie kópií súdneho spisu – ich transformáciu do elektronickej podoby v čase uskutočňovania úkonov okresného súdu pri doručovaní odvolaní a vyjadrení k odvolaniam.

24. Zákonný sudca napokon poukázal na ďalšiu procesnú aktivitu pôvodných žalobcov, t. j. sčasti aj sťažovateľiek – nedôvodne vznesená námietka zaujatosti člena senátu odvolacieho súdu, o ktorej rozhodol najvyšší súd uznesením z 15. novembra 2012, ďalšia nedôvodne podaná námietka zaujatosti člena senátu odvolacieho súdu, o ktorej rozhodol najvyšší súd uznesením z 15. mája 2013, nedôvodne podaný návrh na prikázanie veci inému súdu, žiadosť o prerušenie konania do rozhodnutia o ústavnej sťažnosti, žiadosť o prerušenie konania do 26. augusta 2014, návrh na ďalšie znalecké dokazovanie predložený okresnému súdu zástupcami sťažovateľiek 28. novembra 2018 a tiež preberanie zásielok zástupcami sťažovateľiek v posledný deň lehoty, resp. uplynutie odbernej lehoty a pod.

25. Na výzvu ústavného súdu sa k prijatej ústavnej sťažnosti vyjadrila aj predsedníčka krajského súdu, ktorá k svojmu vyjadreniu pripojila aj stanovisko predsedníčky senátu krajského súdu. V prípise sp. zn. Spr 48/2020 zo 7. februára 2020 predsedníčka krajského súdu uviedla, že predmetná vec bola doručená krajskému súdu 12. júna 2019. Krajský súd vo veci rozhodol rozsudkom zo 16. decembra 2019. Súdny spis s písomným vyhotovením rozsudku vrátil okresnému súdu 14. januára 2020. Od doručenia veci po rozhodnutie vo veci uplynulo šesť mesiacov, preto bol rozsudok vydaný v primeranej lehote. Predsedníčka krajského súdu považovala za relevantné, že súdny spis bol rozsiahly, rozsudok krajského súdu je zažurnalizovaný pod číslom listu 709 a nasl. Uvedený čas bol potrebný aj na to, aby sa senát krajského súdu vysporiadal so všetkými odvolacími námietkami. Celkové trvanie napadnutého odvolacieho konania nie je podľa predsedníčky krajského súdu priedahom v súdnom konaní, ktorý by mal za následok porušenie označených práv podľa ústavy a dohovoru. Vzhľadom na to, že vo veci bolo už právoplatne rozhodnuté, prípadný pozitívny nález ústavného súdu už nemôže naplniť „*preventívnu funkciu pred zásahom do základných práv či proti ich porušovaniu.*“. Predsedníčka krajského súdu považovala za relevantné, že sťažovateľky doručili 6. novembra 2019 krajskému súdu sťažnosť na priedahy v konaní podľa zákona o súdoch. Túto sťažnosť vybavila predsedníčka okresného súdu prípisom z 20. decembra 2019. Keďže v čase podania ústavnej sťažnosti sťažovateľkám neuplynula lehota na vybavenie ich sťažnosti na priedahy v konaní, javí sa byť ich ústavná sťažnosť nielen zjavne neopodstatnená, ale aj neprípustná.

26. Predsedníčka senátu krajského súdu v liste z 29. januára 2020 uviedla, že ústavnú sťažnosť sťažovateľiek nepovažuje vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého odvolacieho konania za opodstatnenú: „*Rozsudok v predmetnej veci bol vydaný v primeranej lehote... práve s ohľadom na dovtedajšiu dĺžku konania.*“

27. Sťažovateľky vo svojom stanovisku z 19. marca 2020 k vyjadreniam okresného súdu a krajského súdu uviedli, že odporcami uvádzané skutočnosti sú „*eklektické a účelové*“. Podľa sťažovateľiek najmarkantnejšou namietanou skutočnosťou je extrémne raritná 20-ročná dĺžka napadnutého konania, v rámci Slovenskej republiky ide nepochybne

o jedno z najdlhšie trvajúcich súdnych konaní. Uvedená skutočnosť predstavuje porušenie označených práv a má za dôsledok aj odopretie spravodlivosti. Vzhľadom na túto okolnosť nebolo potrebné, vychádzajúc z judikatúry ústavného súdu a judikatúry ESLP, podávať sťažnosť na prietahy v konaní podľa zákona o súdoch. Podľa sťažovateľiek odporcami uvádzané skutočnosti sú bez právnej relevancie. Pokiaľ ide o uznesenie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 152/2019, ústavná sťažnosť bola podaná po vyhlásení meritórneho rozhodnutia odvolacieho súdu a pred nadobudnutím jeho právoplatnosti. V aktuálne prerokovanej veci sťažovateľky podali ústavnú sťažnosť pred rozhodnutím odvolacieho súdu, preto nejde o totožnú situáciu.

28. Obrana okresného súdu týkajúca sa personálnej neobsadenosti okresného súdu sudcami alebo veľkým počtom pridelených vecí je *prima facie* nedôvodná. Z judikatúry ústavného súdu a ESLP vyplýva, že takúto obranu nemožno akceptovať a ospravedlniť porušenie práva na prerokovanie veci v primeranej lehote, resp. bez zbytočných prietahov. Neobstojí ani argument okresného súdu, podľa ktorého na nečinnosť okresného súdu neupozorňovali, resp. nesignalizovali existenciu zbytočných prietahov tak, aby dali okresnému súdu šancu na nápravu. V tomto smere sťažovateľky poukazujú na viaceré podania, v ktorých urgovali nariadenie pojednávania, na reštančnosť veci upozorňovali opakovane vo svojich ústnych prednesoch na pojednávaniach, namietali neefektívny postup okresného súdu pri nariaďovaní znaleckého dokazovania a napokon podali aj sťažnosť na prietahy v konaní podľa zákona o súdoch.

29. Neobstojí ani námietka okresného súdu, že ide o skutkovo a právne zložitú vec. Predmetom napadnutého konania je vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie bežnej nehnuteľnosti bez právneho dôvodu. Takýto predmet tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Akceptovanie obrany okresného súdu by viedlo k tomu, «že každá druhá vec, ktorá napadne na všeobecné súdy má byť automaticky považovaná za „komplikovanú“, či „náročnú“, čo je samozrejme neprijateľné.». Z judikatúry ústavného súdu navyše vyplýva, že takúto dĺžku napadnutého konania nemožno ospravedlniť žiadnou zložitou veci. Znalecké dokazovanie po vrátení veci krajským súdom taktiež nemožno považovať za komplikované. Súdny znalec mal odpovedať na dve otázky – mal určiť,

či je možné obvyklé nájomné kvalitatívne rozlíšiť, a určiť predpokladanú obvyklú hodnotu nájmu v danom čase a na danom mieste za užívanie predmetnej nehnuteľnosti. Podľa sťažovateľiek takúto úlohu pre súdneho znalca v danom odbore je potrebné považovať za „obvyklé zadanie.“

30. Pokiaľ ide o hodnotenie postupu okresného súdu a správania sťažovateľiek ako strán sporu, je potrebné uviesť, že okresný súd sa nijakým spôsobom ani nesnaží ospravedlniť svoje obdobia úplnej nečinnosti v napadnutom konaní, ktoré v celkovom súčte predstavujú sedem rokov a tri mesiace, t. j. takmer tretinu celkovej dĺžky napadnutého konania. Sťažovateľka [REDAKOVANÉ] za celé trvanie napadnutého konania zmenila zástupcu raz, tento procesný postup preto nemožno považovať za atypický, prípadne za obštrukčný. Potreba prípravy na kvalifikované zastúpenie je tiež obvyklou skutočnosťou, pričom neposkytnutie tohto času nemožno ospravedlniť tým, že nový zástupca bol poverený prevziať časti spisového materiálu, prípadne sa zúčastnil jedného pojednávania. Napokon je relevantné, že pojednávanie 29. novembra 2018 nebolo odročené, preto vymedzená procesná aktivita jednej zo sťažovateľiek nemohla viesť k spomaleniu napadnutého konania. K predĺženiu napadnutého konania došlo, naopak, nesprávne zadanými otázkami pre súdneho znalca, nebolo správne určené sledované obdobie, za ktoré sa malo vydať bezdôvodné obohatenie.

31. Pokiaľ ide o návrhy na odročovanie pojednávaní – viaceré z predmetných pojednávaní sa napriek návrhom sťažovateľiek uskutočnili, viaceré sa neuskutočnili z dôvodu práceneschopnosti sudcu, resp. z dôvodu procesnej hospodárnosti, napr. pri predĺžení lehoty súdnemu znalcovi na vypracovanie doplnenia k odbornému vyjadreniu. Pojednávanie nariadené na 25. apríl 2016 bolo odročené na žiadosť právneho zástupcu žalovaného odôvodnenú jeho práceneschopnosťou. Podobnú žiadosť právneho zástupcu sťažovateľiek pred pojednávaním 29. novembra 2018 pritom okresný súd neakceptoval. Návrhy na predĺženie lehoty podávali sťažovateľky z dôvodu práceneschopnosti právnej zástupkyne a aj z dôvodu, že okresný súd v rozpore s prechodnými ustanoveniami aplikoval § 470 ods. 2 CSP týkajúci sa koncentračnej zásady.

32. Sťažovateľky poukazujú aj na to, že okresný súd im v rámci svojej obrany vytýka zákonom dovolenú aktivitu (preberanie zásielok v posledný deň lehoty) alebo aktivitu, ktorá je realizáciou procesného práva strany (vyhotovovanie kópií zo súdneho spisu). Podľa sťažovateľiek súdny spis nebol vedený podľa príslušných právnych predpisov, napr. *„pri Odvolaní Žalovaného kompletne absentovala jeho preskúmateľnosť podľa ust. § 386 CSP, čo Sťažovatelia vyhodnotili ako neplnenie pracovných úloh zamestnancom Prvostupňového súdu...“*. Sťažovateľky argumentujú, že ich procesný postup bol účelný, predstavoval formu kontroly súdneho konania a smeroval k tomu, aby sa predišlo napr. rekonštrukcii spisu.

33. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu týkajúcu sa prvého odvolacieho konania, sťažovateľky považujú za relevantné, že okresný súd prvým rozsudkom rozhodol v rozpore so závermi dvoch súdnych znalcov – Ing. Milana Benka a znaleckej organizácie, pričom v dôsledku *„tohto justičného excesu však došlo ku odvolaciemu konaniu, čím sa konanie predĺžilo.“* Žiadosti o prerušenie odvolacieho konania neboli krajským súdom akceptované, preto nemohli spôsobiť spomalenie konania. Opakované námietky zaujatosti proti členovi senátu krajského súdu vychádzali z dôvodného podozrenia, že tento sudca je zaujatý. Namietaný sudca priznal, že sa pozná s právnym zástupcom žalovaného a tyká si s ním. Išlo pritom o osobu staršiu o 15 rokov pochádzajúcu z iného mesta, *„pričom namietaný sudca nijako dôveryhodne nevysvetlil za akých okolností si so zástupcom Žalovaného potykali. Posledné názory teórie práva sprísňujú objektívny test aj na takéto prípady, nakoľko svedčia o vysokom stupni sociálnej interakcie, ktorý sudca nevie vysvetliť, resp. nevysvetlí.“* Sťažovateľky preto podali námietky zaujatosti s dobrým úmyslom a v intenciách objektívneho testu. Podľa sťažovateľiek uplatnenie týchto procesných úkonov *„korešponduje s rozumným usporiadaním procesnoprávných vzťahov pri stave prítomnosti vzájomne si konkurujúcich záujmov.“* O uvedenom svedčí aj to, že sťažovateľky v napadnutom konaní už iné námietky zaujatosti nepodali.

34. Sťažovateľky napokon poukazujú na ďalšie situácie, keď podľa nich okresný súd postupoval neefektívne – napr. 12. decembra 2001 prerušil konanie do právoplatného skončenia konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 4 C 187/1998 napriek tomu,

že sťažovateľky už skôr poukazovali na právne závery najvyššieho súdu vyplývajúce z rozsudku sp. zn. M Cdo 11/2001. Uvedené konanie napokon skončilo zamietnutím návrhu na obnovu konania v súlade s právnym názorom najvyššieho súdu v predmetnom rozsudku, preto uvedené prerušenie konania bolo prípadom „*neproduktívnej činnosti súdu a absolútne neúčelného prerušenia konania, ktorý má znaky prísnej účelovosti.*“. Obdobne sťažovateľky upozornili okresný súd na nesprávny postup pri nariadovaní znaleckého dokazovania, na rozhodnutie v rozpore s dvomi znaleckými posudkami. Relevantné je, že sťažovateľkám – na rozdiel od žalovaného – v priebehu napadnutého konania nebolo uložené poriadkové opatrenie. Z uvedeného vyplýva, že procesná aktivita sťažovateľiek zabránila vzniku ďalších zbytočných priesťahov, viedla ku skráteniu napadnutého konania a pôsobila preventívnym spôsobom. Sťažovateľky napokon uvádzajú, že obrana okresného súdu a krajského súdu nijako nevyvrátila podstatné a kľúčové skutočnosti namietané v ústavnej sťažnosti a ani ich relevantne neospravedlnila.

35. Ústavný súd so súhlasom sťažovateľiek, okresného súdu a krajského súdu podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, keďže od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a ESRP

36. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

37. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

38. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

39. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

40. Pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESELP k tomuto článku dohovoru a vychádza tiež zo záveru, že v obsahu práv garantovaných v čl. 48 ods. 2 ústavy a v čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

41. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

42. Ústavný súd vo svojej judikatúre (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09) už uviedol, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov alebo práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa dohovoru, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovatelia na neho obrátili s návrhom, aby o ich veci rozhodol.

43. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateliek.

44. Pri hodnotení toho, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je potrebné posudzovať dĺžku konania ako celok, nie preskúmať jednotlivé fázy konania (pozri napr. rozsudky ESLP vo veciach Bubláková proti Slovenskej republike z 15. 2. 2011, Čičmanec proti Slovenskej republike z 28. 6. 2016, ako aj judikatúru ústavného súdu, napr. IV. ÚS 81/2019, I. ÚS 103/2019, I. ÚS 282/2019).

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

V.1 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní

45. Hoci ústavný súd pri formulovaní zásad pre určenie, či konanie prebieha v primeranej dobe, vychádza zo zložitosti veci, z vlastného správania s'ťažovateľa či z konania a postupu všeobecného súdu, v určitých prípadoch – najmä keď skúmané súdne konanie trvá extrémne dlho, tieto kritériá nepovažuje vôbec za významné podrobnejšie skúmať, pretože žiadne súdne konanie, a to ani skutkovo alebo právne náročnejšie, nesmie trvať v právnom štáte extrémne dlhú dobu, keďže tým zásadným spôsobom trpí dôveryhodnosť justície [k tomu porovnaj napr. m. m. I. ÚS 345/2014 (v čase rozhodovania

konanie trvajúce 17 rokov), I. ÚS 54/2016 (konanie trvajúce približne 9 rokov), I. ÚS 57/2016 (konanie trvajúce 10 rokov), I. ÚS 543/2017 (konanie trvajúce takmer 18 rokov), I. ÚS 611/2017 (konanie trvajúce vyše 12 rokov), I. ÚS 113/2018 (konanie trvajúce 10 rokov), I. ÚS 282/2019 (konanie trvajúce 14 rokov)]. Vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania (20 rokov a 9 mesiacov) v aktuálne prerokúvanej veci ústavný súd nepovažoval za potrebné podrobnejšie hodnotiť jednotlivé kritériá. Ústavný súd v extrémne dlho trvajúcich konaniach netrval ani na podmienke podania sťažnosti na priet'ahy v konaní, preto aj v aktuálne prerokúvanej veci je bez právneho významu, či sťažovateľky túto sťažnosť podali.

46. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie nehnuteľnosti bez právneho titulu možno považovať za bežnú súčasť rozhodovania všeobecných súdov v civilnej agende. Bol prítomný prvok faktickej zložitosti veci spočívajúci v potrebe vykonať znalecké dokazovanie, pričom okresný súd v napadnutom konaní nariadil znalecké dokazovanie trikrát. Uvedená skutočnosť však nijako nemôže ospravedlniť celkovú dĺžku napadnutého konania.

47. Správanie sťažovateľa je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd z dostupných podkladov dospel k záveru, že správanie sťažovateliek, resp. pôvodných žalobcov relevantne neprispelo k celkovej dĺžke namietaného konania.

48. Možno pripustiť, že sťažovateľky, resp. pôvodní žalobcovia aktívnym spôsobom pristupovali k uplatňovaniu svojich práv v súdnom konaní. Podali viaceré procesné návrhy, odvolania, námietky zaujatosti, právna zástupkyňa viackrát žiadala o odročenie pojednávania. Napriek argumentácii okresného súdu ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateliek v napadnutom konaní nemožno hodnotiť ako zjavne účelové alebo zjavne obštrukčné. O tomto závere svedčí aj argumentácia sťažovateliek, podľa ktorej v celom priebehu napadnutého konania konajúce súdy proti nim neuplatnili poriadkové

opatrenia. V súvislosti s touto procesnou aktivitou sťažovateľiek ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, v ktorej uviedol, že v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania nepochybne dochádza k predĺženiu konania, zodpovednosť za tento stav neznáša oprávnená osoba, ale nemožno ju pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04, II. ÚS 865/2014, II. ÚS 623/2016).

49. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotí, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, je postup okresného súdu. V rámci tohto kritéria poukazuje ústavný súd predovšetkým na to, že celková dĺžka napadnutého konania bola 20 rokov a 9 mesiacov, čo je v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľné a samo osebe je spôsobilým dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva účastníka takého konania (resp. strany sporu) na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. jeho práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 155/09, IV. ÚS 82/2010, II. ÚS 662/2017).

50. V napadnutom konaní okresný súd prvýkrát meritórne rozhodol rozsudkom 23. marca 2012. Súdny spis bol predložený krajskému súdu 25. júna 2012 a krajský súd uznesením z 28. novembra 2013 vrátil vec okresnému súdu na rozhodnutie o celom predmete konania. Následne okresný súd rozhodol dopĺňacím rozsudkom 15. januára 2014 a spis opäť predložil krajskému súdu 9. apríla 2014, ktorý následne 14. septembra 2015 uznesením zrušil rozsudok okresného súdu v spojení s dopĺňacím rozsudkom. Druhýkrát rozhodol okresný súd vo veci rozsudkom 29. novembra 2018. Súdny spis predložil krajskému súdu 12. júna 2019 s tým, že krajský súd rozhodol rozsudkom 16. decembra 2019. Z uvedeného vyplýva, že predmetná vec bola predložená krajskému súdu celkovo trikrát. Prvé a druhé odvolacie konanie trvalo každé jeden rok a päť mesiacov a tretie odvolacie konanie trvalo šesť mesiacov. Je potrebné poznamenať, že sťažovateľky v priebehu prvého odvolacieho konania uplatnili viaceré procesné úkony (námietky zaujatosti, návrh na prerušenie konania, návrh na prikázanie veci inému súdu), o niektorých z nich následne rozhodoval najvyšší súd. Celkovo odvolacie konania trvali tri roky a štyri mesiace. Z uvedeného vyplýva, že celková dĺžka napadnutého konania bola prevažne

spôsobená postupom okresného súdu. Možno preto konštatovať, že celková dĺžka napadnutého konania svedčí predovšetkým o nesústredenom a neefektívnom postupe okresného súdu.

51. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu vysokým počtom nevybavených, resp. pridelených vecí a personálnymi okolnosťami – túto ústavný súd nemôže akceptovať. V tomto smere ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Rovnako tak uviedol, že hoci nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

52. Neobstojí ani námietka okresného súdu, podľa ktorej ústavný súd v skutkovo a právne podobnej veci ústavnú sťažnosť sťažovateľky uznesením č. k. IV. ÚS 152/2019-19 z 11. decembra 2019 odmietol ako zjavne neopodstatnenú. V aktuálne prerokúvanom prípade sťažovateľiek bola ústavná sťažnosť doručená ústavnému súdu 2. decembra 2019. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom 29. novembra 2018 a súdny spis odoslal krajskému súdu 12. júna 2019. Krajský súd rozhodol rozsudkom 16. decembra 2019. Z uvedeného je zrejmé, že v čase podania ústavnej sťažnosti krajský súd ako odvolací súd vo veci ešte nerozhodol, predmetná vec nebola právoplatne skončená, t. j. stav právnej neistoty sťažovateľiek v čase podania ústavnej sťažnosti stále trval. Vychádzajúc z požiadavky posudzovania konania ako celku, a aj vzhľadom na to, že sťažovateľky v petite ústavnej sťažnosti namietali porušenie označených práv aj postupom okresného

súdu v napadnutom konaní, bolo nevyhnutné sa zaoberať aj postupom okresného súdu bez ohľadu na to, že v čase podania ústavnej sťažnosti už meritórne rozhodol a súdny spis odoslal krajskému súdu.

53. Pokiaľ ide o vec vedenú pod sp. zn. IV. ÚS 152/2019 – ústavnú sťažnosť podala sťažovateľka [REDAKOVANÉ] osobne 10. júna 2019. V predmetnej veci rozhodol okresný súd rozsudkom 17. januára 2019 tak, že v časti vyhovel žalobe sťažovateľky. Vo vyhovujúcej časti nadobudol rozsudok okresného súdu právoplatnosť 19. februára 2019. Vo zvyšnej (nevyhovujúcej) časti rozhodoval krajský súd o odvolaní sťažovateľky, pričom rozhodol rozsudkom 28. mája 2019. Z uvedeného vyplýva, že v čase podania ústavnej sťažnosti rozhodol okresný súd, ako aj krajský súd. Je zrejmé, že okolnosti aktuálne prerokovanej veci sú odlišné oproti veci vedenej pod sp. zn. IV. ÚS 152/2019, a to v otázke trvania právnej neistoty sťažovateľiek v čase podania ústavnej sťažnosti. Táto okolnosť opodstatňuje odlišné právne posúdenie tejto veci a odlišné rozhodnutie ústavného súdu.

54. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľiek na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V.2 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní

55. Ústavný súd k tejto časti ústavnej sťažnosti považuje v prvom rade za potrebné zdôrazniť, že aj pri rešpektovaní právneho názoru o nevyhnutnosti posudzovania konania ako celku vyjadreného v časti IV bode 44 tohto nálezu je nevyhnutné zároveň trvať aj na požiadavke riadneho vymedzenia predmetu konania v petite ústavnej sťažnosti a na požiadavke viazanosti ústavného súdu petitom ústavnej sťažnosti. V tomto smere je relevantné, že sťažovateľky v petite ústavnej sťažnosti namietali porušenie označených práv postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 Co 75/2019, t. j. v treťom odvolacom konaní. Keďže sťažovateľky do petitu ústavnej sťažnosti nezahrnuli aj prvé

a druhé odvolacie konanie krajského súdu, ústavný súd ústavnú sťažnosť prijal na ďalšie konanie len vo vzťahu k tretiemu odvolaciemu konaniu, t. j. konaniu vedenému pod sp. zn. 18 Co 75/2019. Rozsah prijatia ústavnej sťažnosti tvorí predmet konania, teda aj rozsah ústavného prieskumu vykonaného ústavným súdom. Vzhľadom na uvedené ústavný súd neskúmal postup krajského súdu v prvom a druhom odvolacom konaní.

56. Z dostupných podkladov vyplýva, že súdny spis s odvolaniami strán bol doručený krajskému súdu 12. júna 2019. Krajský súd vo veci samej rozhodol rozsudkom 16. decembra 2019. Súdny spis s písomným vyhotovením rozsudku bol vrátený okresnému súdu 14. januára 2020. Rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 5. februára 2020.

57. Z uvedených skutočností vyplýva, že krajský súd v napadnutom konaní rozhodol v priebehu šiestich mesiacov. Celkovo bola predmetná vec na krajskom súde sedem mesiacov. Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd v napadnutom konaní postupoval efektívne a sústredene, plynulo a bez zbytočných prietáhov. Ústavný súd takto nezistil skutočnosti, ktoré by viedli k záveru o porušení základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní.

VI.

Záver

VI.1 K bodom 1, 2 a 4 výrokovej časti nálezu

58. Ústavný súd na základe vykonaného posúdenia (bod V tohto odôvodnenia) dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výrokovej časti tohto nálezu). Ústavný súd na základe tohto posúdenia nezistil porušenie základného práva sťažovateľiek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní, preto v tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľiek nevyhovel (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

59. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

60. Ústavný súd nevyhovел návrhu sťažovateľiek, aby v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy prikázal krajskému súdu konať bez zbytočných prieťahov (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu). Ústavný súd vychádzal zo zistenia, že v čase rozhodovania ústavného súdu krajský súd v napadnutom konaní rozhodol a jeho rozsudok nadobudol právoplatnosť, čím sa napadnuté konanie okresného súdu a napadnuté konanie krajského súdu právoplatne skončili. Z uvedeného dôvodu nebolo možné tomuto návrhu sťažovateľiek vyhovieť.

61. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

62. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

63. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04). Ústavný súd vychádzal aj z toho, že prieťahy súdu v konaní či jeho nečinnosť predstavujú iný zásah súdu do základných ústavne zaručených práv (slobôd). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na súdne konanie v primeranej lehote nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prieťahom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý prieťah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy (porovnaj napr. I. ÚS 282/2019).

64. Sťažovateľky sa v ústavnej sťažnosti domáhali priznania primeraného finančného zadost'učinenia každá vo výške 15 000 € z dôvodu extrémne dlho trvajúceho obdobia právnej neistoty, psychickej ujmy s tým spojenej a tiež neustálej potreby konzultácií s právnou zástupkyňou. Relevantné je, že dvaja z pôvodných žalobcov – sestra a brat sťažovateľky [REDACTED] sa nedožili skončenia napadnutého konania. Obdobne sťažovateľka [REDACTED] je vdovou po pôvodnom žalobcovi.

65. V súvislosti s návrhom na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd konštatuje, že sťažovateľky [REDACTED] a [REDACTED] boli spolu s ďalšími pôvodnými žalobcami v konaní. Sťažovateľka [REDACTED] sa stala stranou napadnutého konania v procesnom postavení žalobkyne uznesením okresného súdu z 20. februára 2018, keď okresný súd rozhodol o pokračovaní v konaní v zmysle § 63 ods. 2 CSP s dedičmi po poručiťovi [REDACTED], ktorý bol jedným z pôvodných žalobcov, a to s dcérou poručiťa [REDACTED] a manželkou poručiťa, t. j. so sťažovateľkou [REDACTED]. Z uvedeného je zrejmé, že v prípade sťažovateľky [REDACTED] došlo k procesnoprávnemu nástupníctvu (sukcesii), teda k zmene doterajšej strany – žalobcu, ktorej základom je univerzálna sukcesia (z titulu dedenia). V súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelom pôvodnom žalobcovi poukazuje ústavný súd na svoju predchádzajúcu judikatúru, podľa ktorej „navrhovatelia môžu uplatňovať právo na konanie bez zbytočných priet'ahov aj pre štádium konania, ktoré predchádzalo zmene účastníkov“ (napr. IV. ÚS 403/04, I. ÚS 222/05, II. ÚS 205/06, IV. ÚS 432/2012, IV. ÚS 135/2013). Tento právny názor možno aplikovať aj v režime Civilného sporového poriadku, preto pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia sťažovateľke [REDACTED] ústavný súd zohľadňoval celé trvanie napadnutého konania okresného súdu.

66. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadost'učinenia. Ústavný súd prihliadol na to, že v čase jeho rozhodovania napadnuté konanie okresného súdu bolo právoplatne skončené, zohľadnil tiež enormnú a extrémnu celkovú dĺžku napadnutého konania, ktorú je potrebné v prevažnej miere pripočítať na ťarchu okresného súdu. Ústavný súd však prihliadol aj na predmet

konania, ktorý sa na jednej strane týka nepriamo vlastníckeho práva sťažovateľiek a ochrany pred užívaním predmetu ich vlastníctva inou osobou bez právneho titulu. Na druhej strane je zrejmé, že tejto ochrany – za iné obdobie – sa domáhali sťažovateľky aj v iných súdnych konaniach. Išlo o uplatnenie majetkového nároku, pritom sťažovateľky ani netvrdili a ani nepreukazovali, že ich absencia meritórneho rozhodnutia existenčne ohrozuje, zjavne nešlo o nárok, ktorý by sa bezprostredne týkal napr. nehnuteľnosti, ktorá je jediným a výlučným miestom trvalého bývania sťažovateľiek alebo niektorej z nich. Prihliadol aj na opakovanú potrebu vykonať znalecké dokazovanie v napadnutom konaní a tiež na to, že procesná aktivita sťažovateľiek, resp. ďalších pôvodných žalobcov prispela k predĺženiu napadnutého konania. Na uvedenom základe ústavný súd rozhodol, že sťažovateľkám priznáva primerané finančné zadosťučinenie každej v sume 7 000 €, ktoré im je okresný súd povinný zaplatiť v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 2 výrokovej časti tohto nálezu). Návrhu sťažovateľiek na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nad sumu 7 000 € ústavný súd nevyhovел (bod 4 výrokovej časti nálezu).

VI.2 K bodu 3 výrokovej časti nálezu

67. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľiek, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

68. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

69. Ústavný súd priznal sťažovateľkám náhradu trov konania v sume 785,74 € v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to odmenu za 3 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, replika sťažovateľiek z 19. marca 2020). Ústavný súd pri dvoch úkonoch právnej služby vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden

úkon právnej služby za rok 2019 v sume 163,33 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a náhrady hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 9,80 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky) a pri jednom úkone právnej služby zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2020 v sume 177 € a náhrady hotových výdavkov (režijný paušál) za jeden úkon právnej služby v sume 10,62 €. Výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 2 vyhlášky znížiť u troch sťažovateľiek o 50 % (porovnaj najmä I. ÚS 417/2010, I. ÚS 64/2011, II. ÚS 25/2011, II. ÚS 453/2010, II. ÚS 520/2010, III. ÚS 354/2010, III. ÚS 356/2010, III. ÚS 452/2010, IV. ÚS 62/2011, IV. ÚS 475/2010), pretože ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Takto znížená základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby v roku 2019 je vo výške 81,67 € a za rok 2020 vo výške 88,50 €. Odmena za tri úkony právnej služby predstavuje sumu 755,52 € ($3 \times 81,67 \text{ €} + 3 \times 81,67 \text{ €} + 3 \times 88,50 \text{ €}$) a náhrada hotových výdavkov sumu 30,22 € ($2 \times 9,80 \text{ €} + 10,62 \text{ €}$), čo spolu predstavuje sumu 785,74 € (bod 3 výrokovej časti nálezu).

70. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľiek v lehote uvedenej v bode 3 výrokovej časti nálezu (§ 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

71. V zmysle § 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde tento nález nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov tohto konania pred ústavným súdom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. apríla 2020

Miroslav DURIŠ
predseda senátu